

Anlama Kılavuzu: Esed Rejiminin Af İlanları

Ömer Özkızcık & Muhsen Almustafa

23.03.2023

Giriş

2011 yılında Suriye’de başlayan devrim, bugüne değin Esed rejimi tarafından ilan edilen “af kararları” özelinde Türkiye’deki kamuoyu tarafından ilgiyle takip edilmektedir. Bazı kesimler, Esed rejiminin söz konusu af kararları ile Suriyeli sığınmacılara ve hatta Suriye’deki Suriyeli muhaliflere kapılarını açtığı düşüncesindedir. Ancak af kararlarının tam olarak neye yönelik olduğu ve sahadaki gerçek etkisi çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Bununla birlikte Esed rejiminin çıkardığı af kararlarının, Türkiye’de “Esed af çıkardı. Suriyeli sığınmacılar neden geri dönmüyor?” sorusu etrafında ele alındığı gözlemlenmektedir.

Bu rapor Esed rejiminin 2011 yılından bu yana açıkladığı 24 ayrı af kararını mercek altına alacak olup söz konusu af kararlarının muhtevasına ve sahaya dönük gerçek etkisine odaklanacaktır. 2011’den bu yana çıkarılan 24 af kararına ilişkin olarak bu kararların nasıl çıkarıldığı, af kararlarının ne olduğu; nerede, neden, ne zaman ve kim tarafından çıkarıldığı ele alınacaktır. Buradaki temel amaç af kararlarının muhtevasını ortaya koymaktır. Bu bağlamda Esed rejimi tarafından en son ilan edilen 2022 yılındaki 24 No’lu Yasama Kararnamesi bir örnek olarak detaylıca incelenecek, bunun kapsamı; içeriği ve istisnaları ortaya konacaktır. Ardından Esed rejiminin geçmiş af kararları listelenecek ve bütünüyle incelenecektir. Bu bağlamda Esed rejimi tarafından siyasi sebeplerden ötürü hapsedilen kişiler ve serbest bırakılan kişilerin sayıları tespit edilecek, ilgili sonuçlar bir mukayeseye tabi tutulacaktır.

Son Af İlanı: 2022 Tarihli 24 No’lu Yasama Kararnamesi

21 Aralık 2022 tarihinde Esed rejimi tarafından yayınlanan bir Yasama Kararnamesi ile 21 Aralık 2022 tarihinden önce işlenen suçlar için af ilan edilmiştir. 24 No’lu bu Yasama Kararnamesi ile kabahatler, ihlaller, askerlikten firar, iç ve dış kaçış suçları için sekiz maddelik bir af getirilmiştir. Af kararı kapsamında aftan yararlanabilecek kişiler için bazı şartlar getirilirken, af kapsamının dışında tutulacak suçlar ve kişiler için de bazı hükümler belirlenmiştir.

Bu bağlamda kabahatler ve ihlallerdeki tüm cezalar için af istense de ağır suçlar kapsam dışı tutulmaktadır. Yurt dışına kaçma gibi ağır suç unsuru içeren kabahatler hariç, hiçbir ağır suç af kapsamında değildir. Ancak ağır suç niteliği taşımayan tüm diğer suçlar Yasama Kararnamesi’nin içinde yer almaktadır. Önceki af kararnamelerinin birçoğunun aksine, sadece askeri ve ceza kanunu bağlamında işlenen suçlar değil, tüm kanunları ilgilendiren suçlar 24 No’lu Yasama Kararnamesi’nin kapsamına girmektedir. Örneğin uyuşturucu ile ilgili suçlar da affin kapsamı içindedir.

Askerlikten Firar

Askerlikten firar, iç ve dış kaçış suçlarına yönelik Ceza Kanunu'nun 100. ve 101. Maddelerinde yer alan esaslardaki cezaları kapsamaktadır. Bu, 2022 yılında bu maddelerin öngördüğü cezalara af içeren ikinci af kararı olmuştur. Çünkü 2022 yılındaki 3 No'lu Yasama Kararnamesi aynı cezalar için af içermekteydi. Önceki Yasama Kararnamelerinde olduğu gibi iç kaçış gerçekleştiren kişiler için üç ay, dış kaçış gerçekleştiren kişiler için de dört ay süre tanınmıştır. Bu zaman zarfında teslim olanlara askerlikten firar suçundan kaynaklanan cezalar uygulanmayacak ancak bu kişiler zorunlu askerlik hizmetini gerçekleştirecektir. Askerlikten firar ve özellikle dış kaçış, ağır suçlar kategorisine girdiği için af kararında bu suçlar için özel maddelere yer verilmiştir.

Örneğin 24 No'lu Yasama Kararnamesi'nin çıkması üzerine hapisanede bulunan askerlikten firar etmiş kişilerin serbest bırakılması, en son buldukları görev yerlerine nakledilmesi ancak hapisanede buldukları sürenin askerlik hizmetinden sayılmaması kararlaştırılmıştır.

Suçlar ve İstisnalar

Af kararının 3. maddesinde kabahatler ve ihlaller yer almaktadır. Ancak kararname bazı istisnalar öngörmektedir. 1949 tarihli ve 148 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile çıkarılan Ceza Kanununun 42: maddelerinde ve değişikliklerinde öngörülen suçlar af hükmü ile kapsam dışı bırakılmıştır. İstisnalar şu şekilde özetlenebilir:

- Devletin güvenliği ile ilgili gizli belgeleri ele geçirmek amacıyla yasak olan bir yere girmek
- Düşmanla iş birliği yapmak
- Gücü kötüye kullanmak
- Rüşvet ve zimmete para geçirmek
- Özeli belgeleri ilgili kurumlardan dışarıya çıkarmak, imha etmek veya yakmak
- Yalan yere yemin etmek ve yanlış çeviri yapmak
- Sahtecilik yapmak
- Zina
- Evlilik amacıyla insan kaçırmak
- Kasten veya ihmalle yangına neden olmak
- Arabaları veya içindekileri çalmak

Askeri Ceza Kanunu

Af kararnamesi, 1950 tarihli ve 61 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve değişiklikleriyle çıkarılan ve 133. maddenin B, C ve D bentleri, Ceza Kanununda belirtilen suçlardan ve askeri yargılama usullerinden sadece birkaçını hariç tutmuştur. Af kapsamı dışında tutulan suçlar, kendisine teslim edilen orduya ait silah, teçhizat, mühimmat veya malzemeleri satan; ipotek eden, elden çıkaran, çalan, zimmetine geçiren veya imha eden bir asker için öngörülen cezaları içermektedir.

2011 yılından bu yana yayınlanan tüm af kararları içerisinde ilk defa 2022 yılında yayınlanan 24 No’lu Yasama Kararnamesi askeri ceza kanununda yer alan tüm kabahatleri ve ihlalleri – yukarıda belirtilen istisnalar hariç – kapsamaktadır. Önceki af kararları askeri ceza kanunundaki kabahatler ve ihlalleri kapsamamaktaydı.

Örneğin 2022 yılındaki 7 No’lu Yasama Kararnamesi Askeri Ceza Kanunu ile ilgili bir af içermemekteydi. Nitekim Askeri Ceza Kanunu bağlamında suç işleyen siviller askeri mahkemelerce yargılanabilmektedir. 2011 yılından bu yana Suriye’deki devrime katılmış kişiler genellikle askeri mahkemelerce yargılanmaktaydı. Bu yüzden önceki af kararlarındaki aflar sivilleri askeri mahkemeler karşısında korumamaktaydı ve bu durum yasal anlamda bir boşluk oluşturmaktaydı. Esed rejimi kanundaki bu boşluktan istifade ederek bir yandan af çıkarıyor diğer yandan da rejim aleyhinde olan kişileri askeri mahkemelerde yargılıyordu.

Ancak askerlikten firar eden kişilere yönelik ‘yabancı bir devlet ile iş birliği yapma’ suçu af kapsamında değildir. Örneğin askerlikten firar edip Suriye’nin kuzeyine kaçan bir kişi, Türkiye ve/veya ABD ile iş birliği yapma suçundan yargılanmaya ve ceza almaya devam edecektir. Nitekim bilindiği üzere Esed rejimi kendi destekçi tabanından olmayıp siyaseten muhalif olan ve askerlikten kaçan her kişiyi bu suç kapsamında yargılamaktadır.

Diğer istisnalar

2022 yılının 24 No’lu Yasama Kararnamesi, aşağıdaki yasal metinlerde belirtilen tüm suçları af kapsamının dışında tutmuştur:

- 2015 tarihli 14. Kanun ve 2021 tarihli 8 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında tüketici hakları ve iç ticaretle ilgili suçlar, 8. Kanun Hükmünde Kararnemenin 82. maddesine göre yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak 2021 tarihli ve 8 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin yürürlüğe girmesinden önce işlenen fiiller, anılan kanun hükümlerine tabi olmaya devam etmektedir.
- 2012 tarihli Kanun Hükmünde Kararname 40 ve değişikliklerinde yer alan bina ihlal suçları.
- 2015 tarihli Kanun Hükmünde Kararname 35 ve değişikliklerinde yer alan kamu şebekesinden kaçak elektrik kullanma suçları.
- 1961 tarihli 10 Sayılı Kanunda yer alan fuhuş suçları.
- 2022 tarihli ve 20 sayılı Bilgi Suçları Kanununa İlişkin Ceza Hukuku Kurallarında yer alan bilgi suçları.

- 1953 tarih ve 68 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yer alan düşman ülkelerden eşya taşıma suçları.
- 1956 tarihli 286 sayılı Kanunda yer alan İsrail ile muhatap olma suçları.
- Kişisel hak iddiaları ile ilgili suçlar.
- Takas, havale, trafik, tütün, tütün ve pul yasa ve yönetmeliklerini ihlal edenlere dönük para cezaları.
- Manevi tazminat niteliği taşıyan kanunlarda öngörülen para cezaları.
- Genel Ceza Kanunu'nun 628 ila 659. maddelerinde yer alan kabahatler bakımından hırsızlık, zimmete para geçirme ve Genel Ceza Kanunu'na tecavüz ile ilgili esaslara göre davacı lehine hükmedilen borçların ilgili esaslara göre akdedilmesi veya kişilik hakkının kaybedilmesi cezaları.

Esed rejimi tarafından ilan edilen af kararları arasında yazı metni ve kabahatler ile ihlallere yönelik cezalar açısından en kapsamlısının 2022 yılının 24 No'lu Yasama Kararnamesi olduğu değerlendirilebilir. Ancak Esed rejiminin ilan ettiği af kararlarının metin manası ile filli uygulaması arasındaki fark ve makas devam etmektedir. Af kararların metni ile sahadaki filli uygulama arasındaki farkı anlamak için en iyi yöntem geçmiş af kararlarını incelemektir. 2011'den 2023 yılına kadar geçen sürede Esed rejiminin ilan ettiği af kararları ve bu af kararları bağlamında Esed rejiminin hapisanelerinde siyasi gerekçelerle tutulan mahkûmlar ve Esed rejiminin hapisanelerinden serbest bırakılan kişilerin sayılarına bakmak, af kararlarının etkinliği hakkında önemli ip uçları içermektedir.

Geçmiş Af Kararları

2011 yılında Suriye'de başlayan halk ayaklanmalarından 2023 yılına kadar Esed rejimi tarafından toplam 24 af kararı çıkarılmıştır. Her ne kadar yasal anlamda af yetkisi aslında Suriye'deki Halk Meclisi'nin uhdesinde olsa da çıkan af kararları doğrudan Beşar Esed tarafından ilan edilmektedir. Nitekim 2012 Anayasasının 75. Maddesi, Halk Meclisi'nin af kararlarını alıp onaylama yetkisine sahip olduğunu belirtir. Anayasanın 108. Maddesi ise Cumhurbaşkanı'na özel af ve insanlara haysiyetlerini iade etme hakkı tanır. Ancak 2011 yılından bu yana açıklanan tüm af kararlarının hiçbiri meclis tarafından alınmamıştır ve Cumhurbaşkanı'nın özel af yetkisi genişletilerek kullanılmıştır.⁽¹⁾

2011'den 2023'e kadar açıklanan tüm af kararlarının listesi ve muhtevaları aşağıdaki tabloda gösterildiği şekildedir:

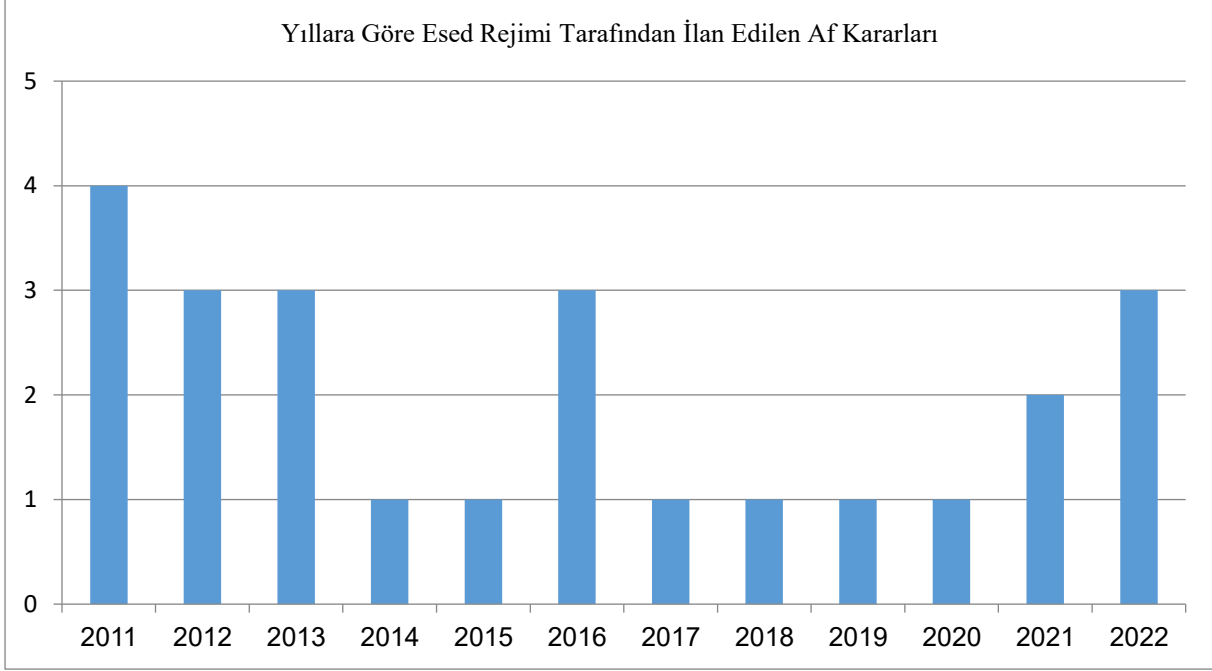
Tarih	İçerik	Kararname
7 Mart 2011	7 Mart 2011 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2011 tarihli 34 No'lu Yasama Kararnamesi
31 Mayıs 2011	31 Mayıs 2011 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2011 tarihli 61 No'lu Yasama Kararnamesi
20 Haziran 2011	20 Haziran 2011 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2011 tarihli 72 No'lu Yasama Kararnamesi

⁽¹⁾ Muhsen El Mustafa, "Assad's Illusion of Amnesty", The Tahrir Institute for Middle East Policy, 8 Ağustos 2022, <http://bit.ly/40rIN5k> (Erişim Tarihi: 25 Ocak 2023)

5 Kasım 2011	Zorunlu askerlik görevini yerine getirmeyen ve zorunlu askerlik görevi bağlamında sağlık raporu için belirlenen son teslim tarihini kaçıranlara yönelik genel af.	2011 tarihli 124 No'lu Yasama Kararnamesi
15 Ocak 2012	15 Ocak 2012 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2012 tarihli 10 No'lu Yasama Kararnamesi
2 Mayıs 2012	Askerlik ve askerlik ceza kanununun bazı kanun maddelerinde ve mahkeme işlemlerinde öngörülen cezaların tamamı için genel af.	2012 tarihli 30 No'lu Yasama Kararnamesi
23 Ekim 2012	23 Ekim 2012 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2012 tarihli 71 No'lu Yasama Kararnamesi
16 Nisan 2013	16 Nisan 2013 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2013 tarihli 23 No'lu Yasama Kararnamesi
29 Ekim 2013	Zorunlu askerlik bağlamında işlenen suçlara yönelik genel af.	2013 tarihli 70 No'lu Yasama Kararnamesi
18 Kasım 2013	2013 tarihli 70 No'lu Yasama Kararnamesi'nin 30 günlüğüne uzatılması.	2013 tarihli 71 No'lu Yasama Kararnamesi
9 Haziran 2014	9 Haziran 2014 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2014 tarihli 22 No'lu Yasama Kararnamesi
25 Temmuz 2015	Askerden kaçma, iç ve dış firar suçları ile zorunlu askerlik kanununda yer alan suçlar için genel af.	2015 tarihli 32 No'lu Yasama Kararnamesi
17 Şubat 2016	Askerden kaçma, iç ve dış firar suçları ile zorunlu askerlik kanununda yer alan suçlar için genel af.	2016 tarihli 8 No'lu Yasama Kararnamesi
28 Temmuz 2016	Eline silah alan ve adaletin karşısına çıkmaktan kaçan herkese, kendisinin teslim olması ve silahını bırakması şartıyla ve kaçırılanların insanların güvenli bir şekilde serbest bırakılmasını sağlayan herkes için herhangi bir tazminat ödememesi için af.	2016 tarihli 15 No'lu Yasama Kararnamesi
27 Ekim 2016	2016 tarihli 15 No'lu Yasama Kararnamesinin 3 aylığına uzatılması.	2016 tarihli 32 No'lu Yasama Kararnamesi
4 Şubat 2017	2016 tarihli 15 No'lu Yasama Kararnamesinin 30 Haziran 2017 tarihine kadar uzatılması.	2017 tarihli 11 No'lu Yasama Kararnamesi
9 Ekim 2018	9 Ekim 2018 tarihinden önce işlenen iç ve dış firar suçlarına ilişkin olarak 4 ay içinde teslim olmadıkça saklanan ve adaletten kaçanlar haricinde, iç kaçış gerçekleştirenlere dört ay, dış kaçış gerçekleştirenlere de altı ay içerisinde teslim olanlara yönelik askerden firar etme cezasının tamamına genel af.	2018 tarihli 18 No'lu Yasama Kararnamesi
14 Eylül 2019	14 Eylül 2019 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2019 tarihli 20 No'lu Yasama Kararnamesi
22 Mart 2020	22 Mart 2020 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2020 tarihli 6 No'lu Yasama Kararnamesi
12 Mart 2021	12 Mart 2021 tarihinden önce askere alınmakla suçlananların bu suçlardan geçici veya sürekli olarak kaçmak kastıyla işledikleri bir takım suçların cezasının tamamı için genel af.	2021 tarihli 1 No'lu Yasama Kararnamesi
2 Mayıs 2021	2 Mayıs 2021 tarihinden önce işlenen suçlar için genel af. Kabahatler, ihlaller, çocuklar için reform ve bakım önlemleri, iç ve dış firar, geçici cezalar, çocuk suçları ve diğer suçlar af kapsamının dışındadır.	2021 tarihli 13 No'lu Yasama Kararnamesi
25 Ocak 2022	25 Ocak 2022 tarihinden önce gerçekleşen askeri firar, iç ve dış kaçış suçlarına yönelik genel af.	2022 tarihli 3 No'lu Yasama Kararnamesi
30 Nisan 2022	Suriyeliler tarafından 30 Nisan 2022 tarihinden önce, bir kişinin ölümüne yol açan eylemler hariç, terör suçları için genel af.	2022 tarihli 7 No'lu Yasama Kararnamesi
21 Aralık 2022	21 Aralık 2022 tarihinden önce işlenen suçlara yönelik genel af.	2022 tarihli 24 No'lu Yasama Kararnamesi

Tablo 1: Esed Rejiminin 2011'den 2023'e kadar açıkladığı af kararları

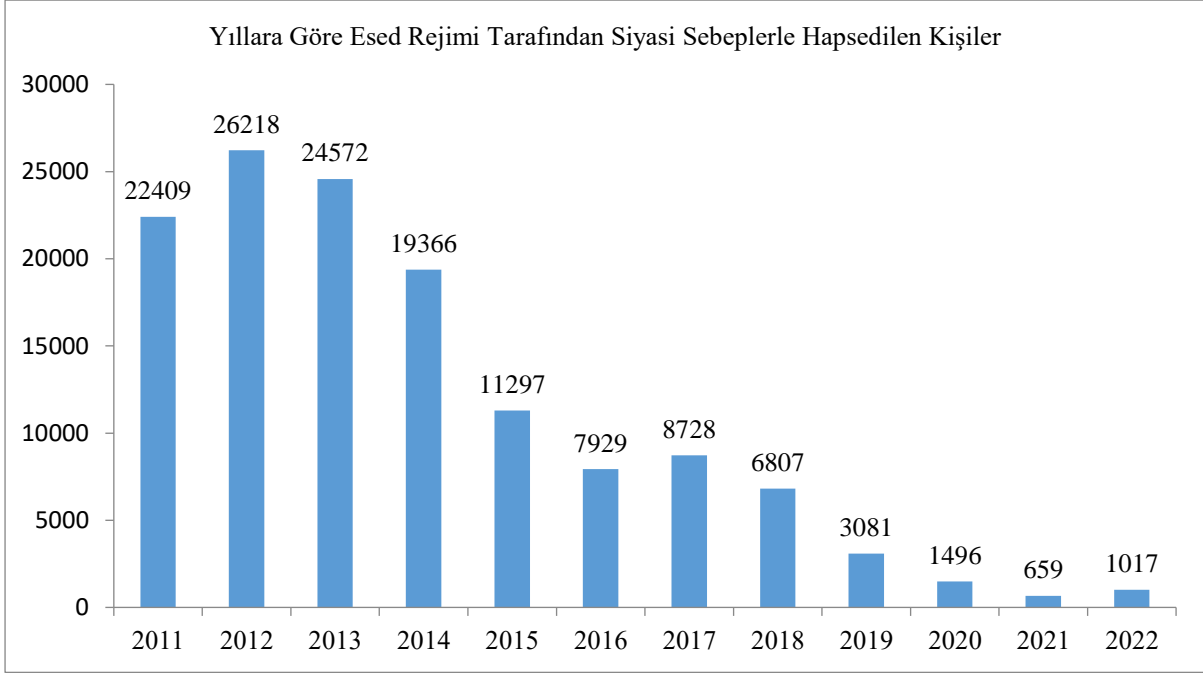
Esed rejimi tarafından açıklanan af kararları senelik bazda incelendiğinde, Esed rejiminin ilk üç yıl en az üç af çıkarmış, 2016 yılı ve 2022 yılında da üç af kararı açıklamıştır. Ancak 2014, 2015, 2017, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında bir af kararı almıştır.

Şekil 1: Yıllara Göre Esed Rejimi Tarafından İlan Edilen Af Kararları

Esed rejimi tarafından 2011 yılından bu yana 24 af kararı açıklanmış olmasına rağmen, Esed rejiminin hapishanelerindeki insan sayısı azalmamıştır. Suriye İnsan Hakları Ağı'nın yapmış olduğu belgeleme sonucunda Esed rejimi hapishanelerinde siyasi sebeplerden ötürü toplam en az 135 bin Suriyelinin bulunduğu bilinmektedir.⁽²⁾

⁽²⁾ SNHR, "Breaking Down the Amnesty Decrees Issued by the Syrian Regime Between March 2011 and October 2022", 16 Kasım 2022, <http://bit.ly/40ymOK5> (Erişim Tarihi: 25 Ocak 2022)

Şekil 2: Yıllara Göre Esed Rejimi Tarafından Siyasi Sebeplerle Hapsedilen Kişiler

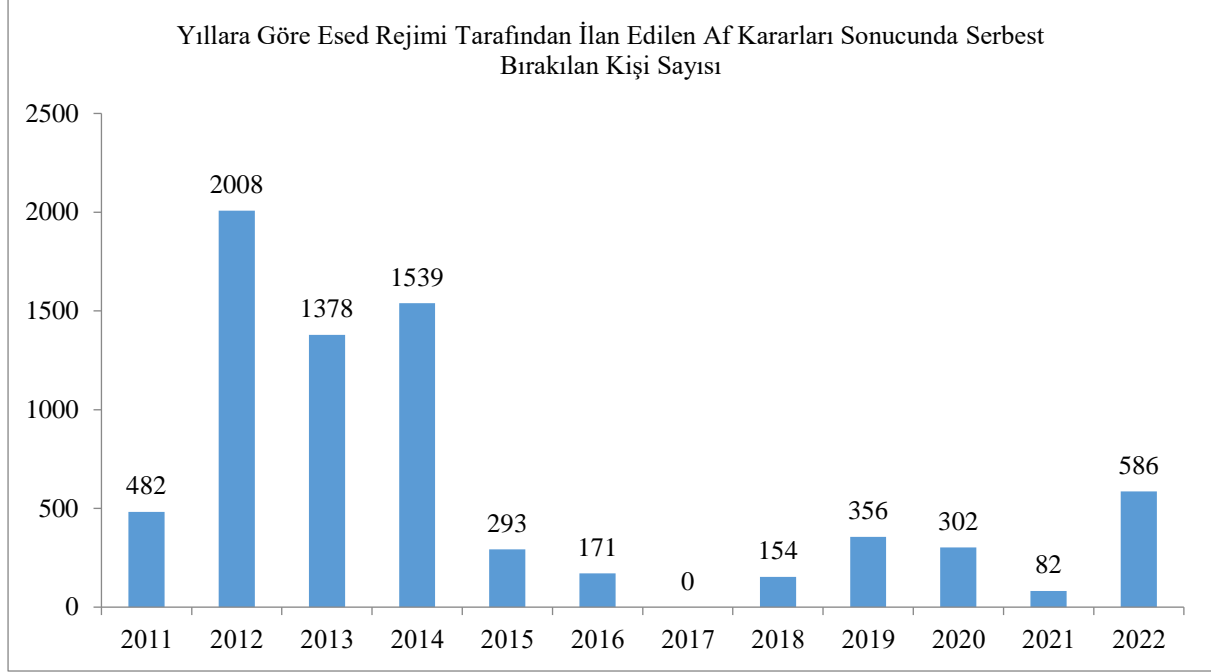
Esed rejimi, Suriye'deki halk ayaklanmalarının ve savaşın ilk yıllarında yüksek sayıda hapsedme oranlarına erişmiştir. 2014 yılından sonra Esed rejimi ile Suriyeli muhaliflerin kontrol ettiği bölgeler arasındaki Coğrafi ayırım daha belirgin olmaya başlamıştır. Cephe hatları netleşmiştir ve böylelikle Esed rejimi Suriyelileri hapsedmesi için ihtiyaç duyduğu fiziki olanağı kaybetmiştir. Özellikle Türkiye'nin 2016'dan itibaren Suriye'ye müdahalesi ve 2020'deki Bahar Kalkanı Harekâtı ile hapsedme oranlarında ciddi düşüşler yaşanmıştır. Nitekim Türkiye'nin sağladığı güvenli alanlar ve himaye sayesinde Esed rejimi yeni bölgeler ele geçirememiş ve Esed rejimi hapsedmek istediği birçok Suriyeliyi hapsedme imkânını da kaybetmiştir. Türkiye'nin koruduğu İdlib, Afrin, Azez, El-Bab, Cerablus, Tel Abyad ve Rasulayn bölgeleri Suriyeliler için Esed rejiminden korunma bölgesi haline dönüşmüştür. Örneğin Suriye'nin Halep, Guta, Humus, Hama, Kalemun, Dera gibi Esed rejimi kontrolündeki bölgelerden insanlar Türkiye'nin himaye ettiği bölgelere kaçmıştır.

Nitekim 2004'te Suriye'de yapılan nüfus sayımında Suriye'nin nüfusu 17,9 milyon iken, Suriye'den kaçan Suriyeli mülteciler ve hayatını kaybeden Suriyeliler sebebiyle an itibariyle Suriye'de 16,9 milyon insan yaşamaktadır. Bu iki rakam birbirine çok yakın olmasına karşın, Türkiye'nin Suriye'de himaye ettiği bölgelerde 2004'te nüfus 1,5 milyon iken, an itibariyle bu rakam 5 milyon civarındadır.⁽³⁾ Bu da Esed rejimi ve YPG ile DEAŞ gibi terör örgütlerinden kaçmak isteyen ama ülke dışına kaçamayan veya kaçmak istemeyen Suriyeliler için, Türkiye'nin koruduğu bölgelerin bir sığınma alanı olduğunu göstermektedir.

Ayrıca yıllara göre Esed rejimi hapishanelerinden serbest bırakılan insanların sayılarına bakıldığında, af ilanların etkin olmadığı görülmektedir. 2011'den 2023'e kadar toplam 24 af

⁽³⁾ Suriye Gündemi, "Demographic Change in Syria", 19 Haziran 2020, <http://bit.ly/3LKiUcz> (Erişim Tarihi: 25 Ocak 2023)

kararı açıklanmasına rağmen, af kararları kapsamında serbest bırakılan toplam mahkûm sayısı sadece 7,351 olmuştur.

Şekil 3: Yıllara Göre Esed Rejimi Tarafından İlan Edilen Af Kararları Sonucunda Serbest Bırakılan Kişi Sayısı

Kısaca, zamanla Esed rejiminin daha az Suriyeliyi hapsedmesinin ardında Esed rejiminin çıkardığı af kararları değil, Esed rejiminin askeri olarak gücünün zayıflaması bulunmaktadır. Türkiye'nin himaye ettiği bölgelere ilaveten, YPG'nin kontrol ettiği bölgelerde de Esed rejimi insanları hapsedme gücüne sahip değildir. Sayıların azalması ile Esed rejimi tarafından ilan edilen af kararları kıyas edildiğinde, ikisi arasında herhangi bir korelasyonun olmadığı görülecektir. Ancak Suriye sahasındaki askeri gelişmeler dikkate alındığında burada farklı bir dinamiğin etkili olduğu görülmektedir.

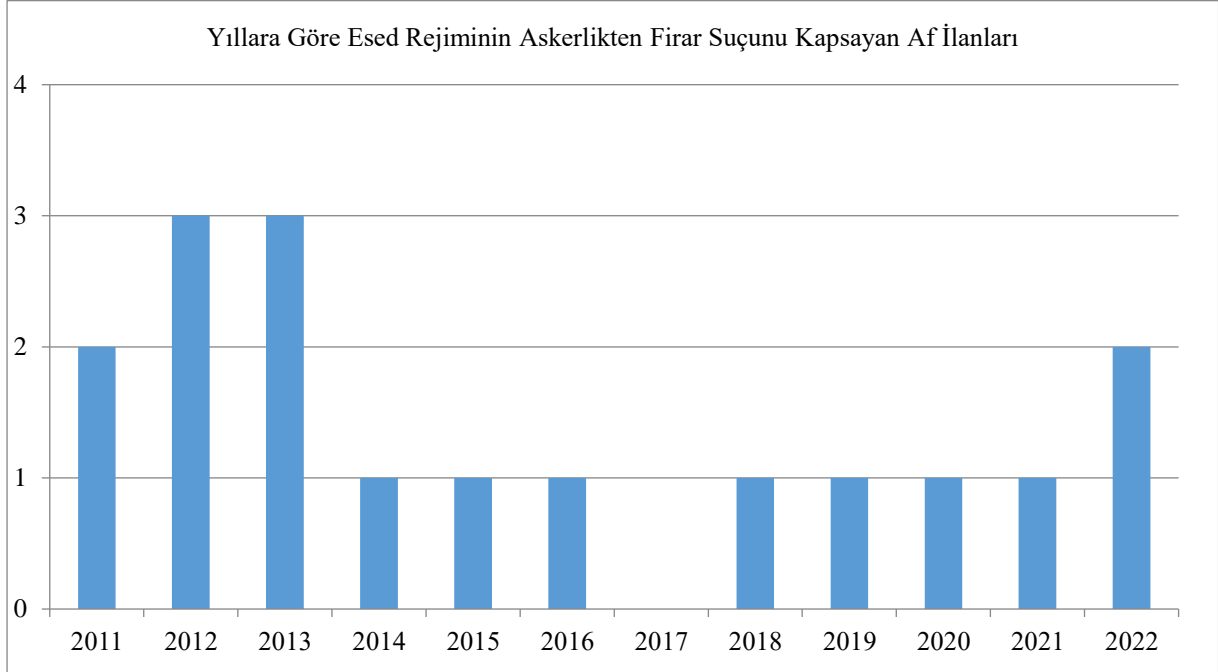
Kategorilere Göre Af Kararları

Yıllık bazda, 2011'den bu yana her yıl en az bir af kararı çıkarılmış ve bazı yıllarda 3 ila 4 af kararı çıkarılmıştır. Çıkarılan af kararları, "suçlara" göre birkaç kategoride farklılık göstermekle birlikte bunların temelde belli bir grup kategori etrafında ele alındığı anlaşılmaktadır.

İlan edilen tüm 24 af kararı arasında '**Askerlikten Firar (İç ve Dış Kaçış)**' suçunu kapsayan af kararlarının sayısı 17'dir. Bu yöndeki af kararlarının, Suriye'deki halk ayaklanmalarının ilk üç yılında sayıca daha fazla olduğu ve 2017 yılı hariç her yıl tekrarlandığı dikkat çekmektedir. Bunun nedeni, Esed rejiminin bu af kararları üzerinden insan kaynağı sorununu hafifletmeyi arzulamasıdır. Bilindiği üzere savaş süresi boyunca Esed rejimine bağlı askeri yapılarda yeterli sayıda insan bulunamıyordu. Zorunlu askerlik uygulamasına rağmen, bu açık yıllar boyu giderilemedi. Nitekim bu açığı büyük ölçüde Lübnan, Irak, İran ve Afganistan'dan gelen Hizbullah ve Fatimiyun gibi İran destekli Şii milisler kapatmıştır. Ancak bu açığı en aza

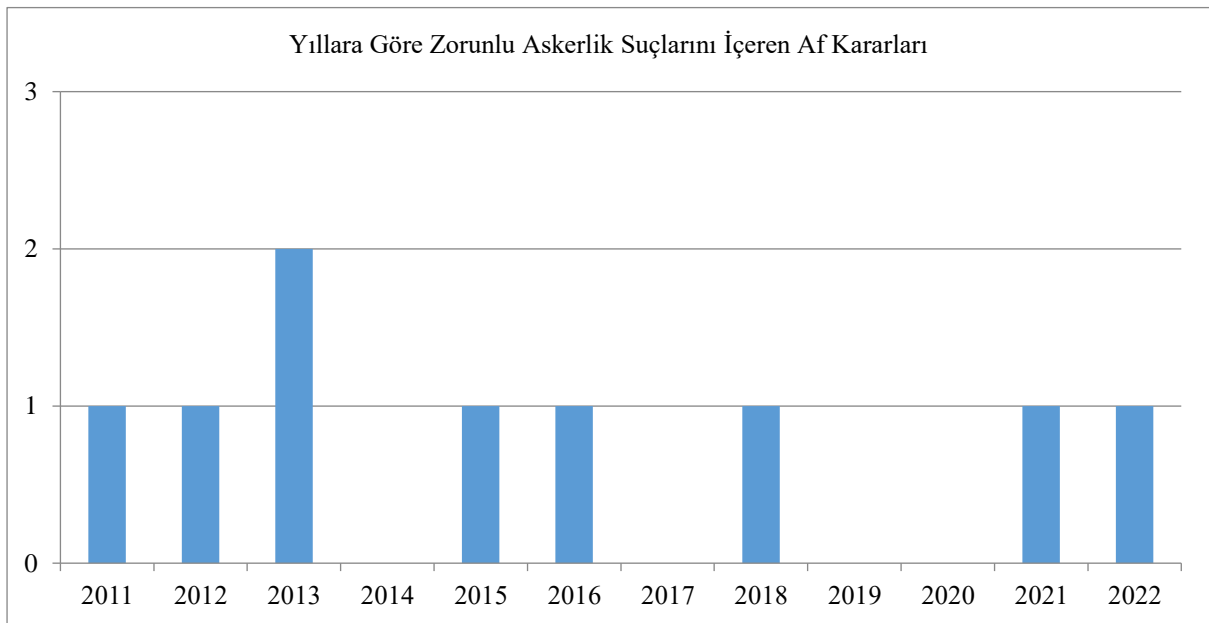

indirmek için Esed rejimi düzenli olarak bu yönde af kararı açıklamıştır. Bununla, rejimi destekleyen; fakat rejim için savaşmayı reddeden veya askerlik görevinden kaçan insanları kendi saflarına kazandırmayı hedeflemiştir. Yani bu afların hedef kitlesi, Esed rejimine karşı olan Suriyeli muhalifler değil, Esed rejiminin kendi tabanıdır.

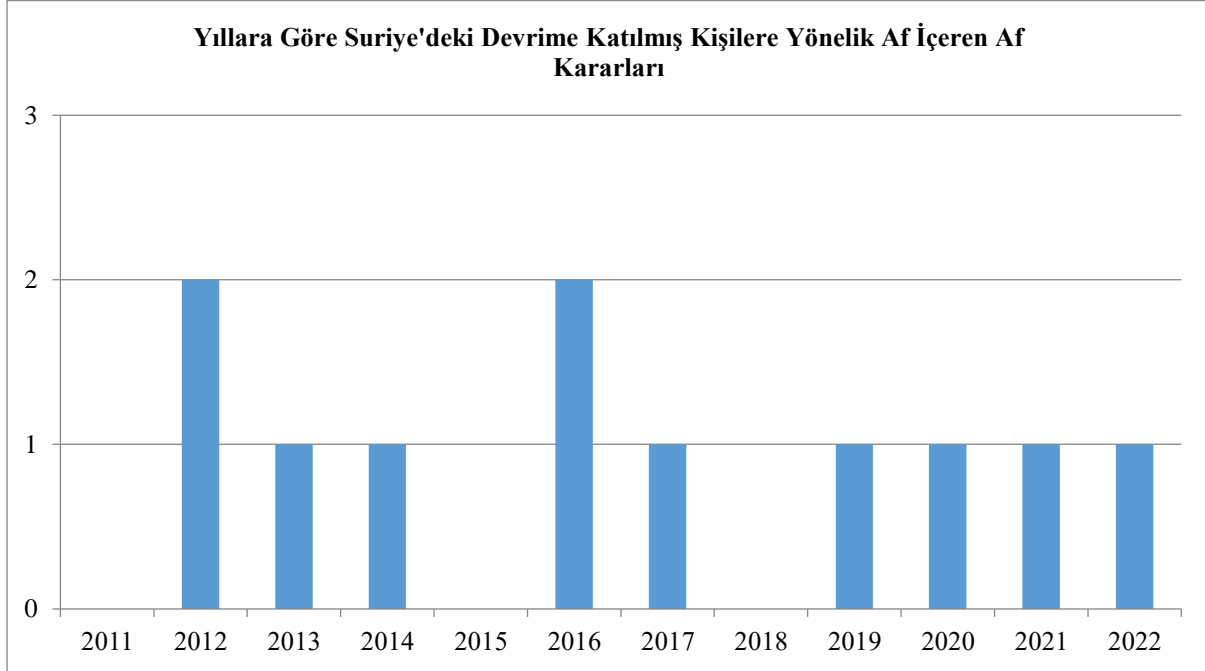
Şekil 4: Yıllara Göre Esed Rejiminin Askerlikten Firar Suçunu Kapsayan Af İlanları

Zorunlu askerlik cezalarını içeren af kararlarının toplam sayısı da 9'dur. Askere alma suçları için af kararları çoğunlukla zorunlu askerlik kanununda belirtilen suçları içermektedir. Özellikle de hizmette geciken kişilere veya atanmaların sağlık muayenelerine yöneliktir. Ayrıca hizmetten kaçmak için dolandırıcılık yapanlar da aflara dâhil edilmiştir.

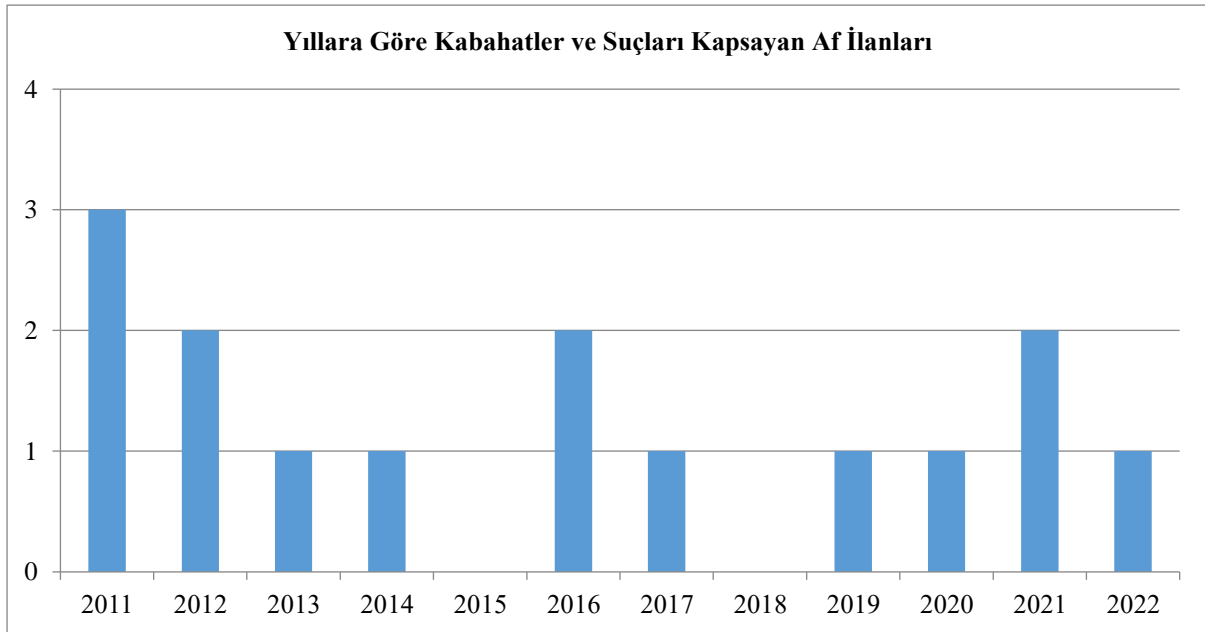
Şekil 5: Yıllara Göre Zorunlu Askerlik Suçlarını İçeren Af Kararları

Esed rejimi tarafından Suriye'deki devrime katılmış kişilere yönelik af içeren 11 af kararı bulunmaktadır. Ancak bunlar, devrimde yer almış kişilerin hapsedilmesi için kurgulanmış olan terör gibi farklı suç kategorilerini içermiyordu.

Şekil 6: Yıllara Göre Suriye'deki Devrime Katılmış Kişilere Yönelik Af İçeren Af Kararları

2011 yılından 2023 yılına kadar Esed rejimi tarafından ilan edilen 24 af kararı arasında toplam 15 af kararında kabahatler ve suçlar için af yer almaktadır. Bu af kararları çeşitli suçları içermektedir. Af kapsamındaki suçlar arasında uyuşturucu ticareti, kaçakçılık, silah kaçakçılığı, adam kaçırma, ekonomik suçlar, fuhuş, bina ihlalleri, rüşvet, kabahatler ve diğer

Şekil 7: Yıllara Göre Kabahatler ve Suçları Kapsayan Af İlanları

Esed rejimi tarafından ilan edilen af ilanları kategorilere göre analiz edildiğinde, Esed rejiminin af kararlarının kendi tabanına yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Esed rejimine muhalif Suriyelilere yönelik af içeren 11 af kararının gerçekçi olmadığı ve bir algı yönetimi olduğu anlaşılmaktadır. Esed rejiminin ilan ettiği af kararları için en önemli motivasyonlardan birinin savaş boyunca Esed rejiminin çektiği insan kaynağı yetersizliğini gidermek ve olabildiğince Esed rejimi için savaşacak Suriyeli sayısını yükseltmek olduğunu görülmektedir.

Esed rejimi tarafından ilan edilen af kararları bağlamında özellikle savaşın ilk yıllarında ilan edilen af kararları ve bu bağlamda serbest bırakılan 5,407 kişiden bazıları ortak bir özellik taşımaktaydı. Bu insanların bazıları radikal terör örgütlerine mensup veya hapisanelerde işkence ortamında radikalize olmuş kişilerdi. Esed rejimi bu insanları serbest bırakarak Suriye muhalefetini radikalize etmek üzere bir strateji takip etmiştir. Kendisine muhalif olan tüm Suriyelileri terör örgütü üyesi olarak tanımlayan Esed rejimi, hapisanelerdeki gerçek terör örgütü üyelerini serbest bırakarak Suriye'deki savaş ortamında terör örgütlerinin güçlenmesini sağlamıştır.

Esed rejiminin bu stratejisinin iki temel hedefi bulunmaktaydı. Birinci hedefi Suriye'deki kendi tabanını konsolide etmektir. Nitekim Esed rejiminin tabanını oluşturan Suriyeliler arasında kendisini desteklemeyen veya arada kalan Suriyelilere, Suriye muhalefetindeki El Nusra ve DAESH gibi terör örgütlerini göstererek onları korkutmuş ve konsolide etmiştir.

İkinci hedef ise uluslararası alanda Suriye muhalefetinin meşruiyetini zedelemek ve Esed'ten sonra kimin Suriye'de iktidar olacağı konusunda kuşkuları güçlendirmektir. Özellikle Mısır'da İhvan hareketinin iktidara gelmesi ile Arap halk ayaklanmalarının sonucunda giden diktatörlerin yerine İslamcıların geleceği algısının güçlendiği bir ortamda, Esed rejimi kendisinin *ehven-i şer* (kötünün iyisi) olduğunu vurgulamak istemekteydi. Esed rejimi, hapisanelerdeki radikalleri serbest bırakarak kendisine muhalif olan Suriyelileri de radikalize etmeyi amaçlamıştır. Esed rejimi tarafından toplam serbest bırakılan Suriyeli sayısının 7,351 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ilk senelerdeki 5,407 kişiden bazılarının radikalize olmuş kişiler olması daha anlamlı hale gelmektedir.

Sonuç

Esed rejimi tarafından ilan edilen 24 af kararı detaylı olarak incelendiğinde, Esed rejimi tarafından ilan edilen af kararlarının etkinliği belirgin bir hal almaktadır. Esed rejimi hapisanelerinde siyasi sebeplerden ötürü bulunan en az 133 bin kişiden sadece 7,351'i af kapsamında serbest bırakılmıştır. Esed rejimi tarafından serbest bırakılanların bazılarının da savaşın ilk yıllarında Suriye muhalefetini radikalize etmek için hapisanelerden serbest bırakılan terör örgütü üyeleri ve radikalize olmuş kişiler oluşturmaktadır. Hapisanelerdeki rakamlar ve serbest bırakılanların sayısından da anlaşılacağı üzere, Esed rejiminin af kararlarının sahada bir etkinliği bulunmamaktadır. Buna ilaveten, Esed rejimi tarafından ilan edilen af kararları detaylıca incelendiğinde, af kararlarının içerik olarak da kapsamlı olmadığı ve birçok istisnanın olduğu anlaşılmaktadır. Esed rejimi tarafından ilan edilen af kararları, Esed rejimine muhalif kişileri yargılamak için herhangi bir engel oluşturmamaktadır ve af kararları bu kişileri

kapsamamaktadır. Esed rejiminin ilan ettiği af kararlarının Esed rejimini destekleyen kesimlere yönelik ilan edildiği anlaşılmaktadır. Örneğin Esed rejimini destekleyen, fakat farklı sebeplerden ötürü zorunlu askerlik hizmetinden kaçan kişilere yönelik uygulanacak cezaların affedilmesi ve bu insanların Esed rejimi için savaşmalarının önü açılmaktadır. Böylelikle insan kaynağı olarak savaşın başından bu yana sıkıntı çeken Esed rejiminin af kararları ile kendi kitlesini askeri unsur olarak kazanmaya çalıştığı görülmektedir. Esed rejimi tarafından ilan edilen af kararlarının metni ile sahadaki uygulaması arasındaki fark göz ardı edilse bile ilan edilen 24 af kararının hiçbiri Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıları kapsamamaktadır. Nitekim ‘yabancı devlet ile işbirliği yapma’ suçu hiçbir af kapsamında yer almamaktadır. Türkiye’ye sığınan tüm Suriyeliler, Esed rejimi tarafından suçlu olarak görülebilir ve af kararları onları korumamaktadır.